

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

Czy i jak unieważnić kredyt frankowy?

*Niniejszy poradnik ma na celu przybliżenie kwestii związanych ze
postępowaniem o stwierdzenie nieważności umowy o kredyt
denominowany/indeksowany do waluty obcej w oparciu o aktualne
orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości UE
. Powstał w ramach realizacji zadania edukacji prawnej realizowanej*

w 2021 r. przez

*Stowarzyszenie Solidarne Kobiety Zawsze
na zlecenie Gminy Miasto Szczecin.*

POMOC PRAWNA
PORADY OBYWATELSKIE
MEDIACJA

**Stowarzyszenie
Solidarne Kobiety Zawsze**

Czerwiec 2021 r.

PORADNIK

Czy i jak unieważnić umowę o kredyt indeksowany/denominowany do CHF

Tak zwane kredyty frankowe, z uwagi na ich popularność, wynikającą przede wszystkim z atrakcyjnych warunków kredytowania, w pierwszej i na początku drugiej dekady XXI wieku, stanowią aktualnie jeden z najpoważniejszych problemów jaki stoi przed polskim i europejskim wymiarem sprawiedliwości. Ilość tak udzielonych, przede wszystkim długoterminowych kredytów, determinuje w chwili obecnej znaczną ilość sporów sądowych, w których do niedawna trudno było mówić o utrwalonej linii orzeczniczej, która była nieprzewidywalna. Z tych też powodów ryzyko prowadzenia sporów o roszczenia o znacznej wartości przedmiotu sporu było wysokie.

Sytuacja kredytobiorców uległa znacznej poprawie na skutek przede wszystkim aktywności Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i jego odpowiedzi na tzw. pytania prejudycjalne polskich sądów rozpoznających sprawy frankowiczów. Znaczący dla aktualnego orzecznictwa okazał się wyrok TSUE z dnia 3 października 2019 roku (sygn. C-260/18) w sprawie Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, po którym linia orzecznicza zyskała na przewidywalności.

Orzecznictwo sądów wydane po ww. sprawie coraz częściej skłania kredytodawców to kończenia tzw. sporów frankowych w drodze ugody, a banki w których tzw. portfelu usług jest dużo kredytów indeksowanych/denominowanych do waluty obcej (w szczególności CHF), tworzą specjalne fundusze na pokrycie roszczeń frankowiczów.

Wobec ewolucji stanowiska sądów i liczby problemów związanych ze sprawami kredytów denominowanych/indeksowanych do waluty obcej, narosło wiele wątpliwości i mitów, które wymagają wyjaśnienia. Dopiero bowiem przy zrozumieniu istoty sporów frankowych z bankami,

można ocenić zasadność i celowość postępowania przeciwko kredytodawcy i ryzyko związane z toczeniem sporu. Świadomość istoty i zasad rządzących postępowaniem o unieważnienie kredytu indeksowanego/denominowanego do waluty obcej pozwala także uniknąć pułapek stosowanych przez tzw. kancelarie frankowe.

W chwili obecnej spory frankowe mają co do zasady charakter sporów czysto prawnych, o wykładnie (rozumienie) i zastosowanie konkretnych przepisów prawa. Rzadko kiedy dotyczą ustaleń stanu faktycznego, który przeważnie nie jest pomiędzy stronami kwestionowany. Niniejszy poradnik oparto w szczególności o pogląd wyrażony w **Wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 roku sygn. akt: V CSK 382/18**, w którym to Sąd Najwyższy dokonał przeglądu i analizy orzecznictwa oraz dokonał wykładni najważniejszych instytucji mających zastosowanie w sprawach frankowych. Wyrok zapadł już po rozstrzygnięciu przez TSUE tzw. sprawy Państwa Dziubak (C-260/18).

Podkreślić należy, że mnogość stanów faktycznych i brak związania sądów orzeczeniami zapadłymi w innych, podobnych sprawach, nie może stanowić o automatycznym przeniesieniu ww. ustaleń na grunt indywidualnych przypadków kredytobiorców. Każda sprawa wymaga indywidualnej oceny, z uwzględnieniem odmienności treści umów i stanów faktycznych mogących mieć wpływ na wynik sprawy. Treść poradnika nie może być uznana za przesądającą o treści i zasadności roszczeń.

I. UMOWA

Na potrzeby niniejszego poradnika autor jednakowo traktuje umowy indeksowane i denominowane do waluty obcej. Wskazać jednak należy, że w obu rodzajach umowy występują różnice konstrukcyjne, które na nasze potrzeby mają charakter

akademicki. Mogę one jednak wpływać na ocenę konkretnych stanów faktycznych.

Z punktu widzenia sporów frankowych istotne pozostaje, że mechanizm indeksacji czy denominacji kredytu oznacza, że wartość kredytu udzielonego i spłacanego pozostaje zależna od kursu waluty obcej, najczęściej Franka Szwajcarskiego. Najczęściej frankowicze korzystali z kredytów denominowanych, w których wartość kredytu została podana w umowie we franku szwajcarskim. Przy tym zobowiązaniu, spłata była dokonywana w walucie polskiej, po jej wcześniejszym przeliczeniu po kursie wymiany walut ustalonej przez bank.

Kredyty indeksowane to te, w których kwota w umowie była wskazana w walucie polskiej. Kredytobiorca otrzymał od banku środki w złotych i w tej samej walucie był zobowiązany do spłaty. Jednak wysokość rat jest tu ściśle związana z kursem obcej waluty, zazwyczaj franka szwajcarskiego. To sprawia, że frankowicze, pomimo wielu lat spłacania swoich kredytów, nadal mają zobowiązania przekraczające kwoty, jakie otrzymali. Warunki tych kredytów często można uznać za naruszające zasady uczciwości i lojalności stron umowy oraz wykorzystujące dominującą pozycję banku – kredytodawcy.

Roszczenia frankowiczów zasadzają się w przeważającej mierze na twierdzeniu, że warunki umowy, która została z nimi zawarta przy wykorzystaniu powszechnie stosowanych wzorców, są nieuczciwe, gdyż przerzucają wyłącznie na konsumenta ryzyko zmiany kursu walut i pozwalają kredytodawcy ten kurs w zasadzie dowolnie kształtować, bez zgody i wiedzy kredytobiorcy. Wylimitowanie zaś z treści umowy tych nieuczciwych postanowień, może czynić umowę niemożliwą do wykonania, a w konsekwencji nieważną. Aby rozpocząć dyskusję na temat ważności umowy w pierwszej kolejności należy poddać ocenie jej zapisy.

1. Konsument.

Spory frankowe dotyczą umów zawieranych przez banki z konsumentami tj. osobami fizycznymi, które zawierały przedmiotowe umowy w celu niezwiązanej bezpośrednio z jej

działalnością gospodarczą lub zawodową. Oznacza to, że w pierwszej kolejności należy sprawdzić, czy kredyt był udzielany na Państwa potrzeby własne, czy na potrzeby prowadzonej firmy lub działalności zawodowej. Na potrzeby poradnika oceniamy bowiem tylko ten pierwszy przypadek.

Umowa kredytowa powinna w swojej treści wprost wskazywać na co, kredyt jest przeznaczony. Między innymi to odróżnia umowę kredytu od umowy pożyczki. Jeśli zatem w umowie znajdują się zapisy wskazujące np. że kredyt przeznaczony jest na finansowanie własnych potrzeb mieszkaniowych kredytobiorcy lub podobne, można z dużą dozą pewności przyjąć, że kredytobiorca działa jako konsument.

2. Wzorzec umowny

Nieważność umów o kredyty denominowane/indeksowane do waluty obcej, o której mowa w poradniku, dotyczy umów zawieranych z konsumentami przy użyciu wzorca umownego. Przy czym istotne jest, aby postanowienia wzorca umownego nie były z konsumentem uzgadniane indywidualnie. Taki sposób zawierania umowy w zasadzie wyklucza możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstałego stosunku prawnego, poza ustaleniem kwoty kredytu, ewentualnie wysokości oprocentowania, marży czy prowizji. Aby mówić o indywidualnym uzgodnieniu warunków wpływ konsumenta musi mieć charakter realny, rzeczywiście zostać mu zaoferowany, a nie polegać na teoretycznej możliwości wystąpienia z wnioskiem o zmianę określonych postanowień umowy. Nie stanowi też indywidualnego uzgodnienia dokonanie wyboru przez konsumenta jednego z rodzaju umowy przedstawionej przez przedsiębiorcę – nawet jeśli pewne postanowienia można uznać za charakteryzujące rodzaj umowy, określające główne świadczenie stron. W takim przypadku nie dochodzi do indywidualnego uzgodnienia postanowień umowy lub jej wzorca.

Przed wystąpieniem do Sądu sprawdź zatem, czy warunki Twojej umowy, w tym w szczególności dotyczące klauzul

waloryzacyjnych lub indeksacyjnych, nie były z Tobą indywidualnie negocjowane.

3. Klauzule niedozwolone

Zgodnie z art. 385¹ §1 k.c. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W sprawach o unieważnienie kredytu denominowanego/indeksowanego do waluty obcej umowa kredytowa podlega badaniu przez sąd właśnie pod kątem zgodności klauzul indeksacyjnych/waloryzacyjnych tj. tych które kształtują zasady przeliczania świadczeń stron z waluty obcej na polską i odwrotnie, z dobrymi obyczajami oraz czy nie naruszają one interesów konsumentów. Klauzule które są sprzeczne z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszają interesy konsumentów to tzw. klauzule abuzywne. Takie klauzule są nieważne i nie wiążą konsumenta.

W utrwalonym orzecznictwie wskazuje się, że w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszają interesy konsumenta postanowienia umowne godzące w równowagę kontraktową stron, a także te, które zmierzają do wprowadzenia konsumenta w błąd, wykorzystując jego zaufanie i brak specjalistycznej wiedzy. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są takie działania, które zmierzają do dezinformacji lub wywołania błędnego mniemania konsumenta (czy szerzej klienta), wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron, nierównomiernego rozłożenia praw i obowiązków między partnerami kontraktowymi.

Rażące naruszenie interesów konsumenta ma miejsce, jeżeli postanowienia umowy poważnie i znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron,

wprowadzając nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta.

Przekładając powyższe na grunt spraw frankowych, za rażąco sprzeczne z interesem konsumenta oraz sprzeczne z dobrymi obyczajami należy uznać posługiwanie się przez kredytodawców po pierwsze kursami kupna/sprzedaży CHF ustalonymi jednostronnie przez banki, pochodzącymi z ich tabel kursów, po drugie zaś różnymi kursami (kupna/sprzedaży) dla ustalenia kwoty kredytu udzielonego oraz wysokości spłacanych rat. Nieuczciwość tych postanowień sprowadza się do pozostawienia kredytodawcy swobodnego, zupełnie niezależnego od obiektywnych mierników, kształtowania tabel kursów walut wiążących konsumenta. Tym samym to bank, zgodnie z tak zawartą umową może zupełnie dowolnie kształtować sytuację konsumenta. Przywołać należy tu uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 1991 roku, sygn. III CZP 15/91, w której stwierdza się, że: „za sprzeczne z naturą umowy gospodarczej należy uznać pozostawienie w ręku jednej tylko strony możliwości dowolnej zmiany jej warunków”. Wreszcie odwołać należy się do tej linii orzecznictwa Sądu Najwyższego, która wyklucza, w stosunku do umów zawieranych przez banki, możliwość jednostronnego, swobodnego i nieskrępowanego kształtowania wysokości zmiennego oprocentowania. Sąd Najwyższy potwierdził także, że „Okoliczności, od zaistnienia których ma być uzależniona w regulaminie bankowym zmiana wysokości oprocentowania wkładów i kredytów, powinny być skonkretyzowane w taki sposób, aby w przyszłości mogła być dokonana należyta ocena, czy rzeczywiście one wystąpiły i czy w związku z tym zmiana oprocentowania jest obiektywnie usprawiedliwiona”. W umowach o kredyty frankowe kredytodawcy pomijali te wymogi przy tworzeniu pierwotnego kształtu postanowień dotyczących sposobu ustalania kursów walut.

Podkreślić przy tym trzeba, że nie ma znaczenia w jaki sposób bank w rzeczywistości ustalał kursy walut. Analizie w świetle przepisów regulujących granice swobody umów podlega treść czynności prawnej, a nie sposób wykonywania umowy.

Powyższe oznacza, że bankowi pozostawiono w istocie swobodne określenie kwoty podlegającej zwrotowi przez kredytobiorcę, ponieważ ani umowa ani regulamin nie precyzowały, w dacie zawierania umowy, sposobu, w jaki kredytujący bank wyznacza kursy walut w sporządzanej przez siebie Tabeli kursów. Zatem najpierw bank może w zasadzie dowolnie określić kursy walut w tabeli kursów, a następnie przy ich wykorzystaniu jednostronnie określić kwotę (we frankach), którą kredytobiorca ma zwrócić i która stanowić będzie podstawę naliczania odsetek. Następnie, w trakcie określania wysokości świadczenia spełnianego przez kredytobiorcę, powtórzona zostanie zbliżona operacja – bank w oparciu o ustalony przez siebie kurs określi wysokość świadczenia kredytobiorcy wyrażonego w złotych polskich. Nie ma przy tym znaczenia czy ustalając Tabelę kursów bank posługuje się wewnętrznymi procedurami i jaki jest ich kształt, gdyż, nie stanowiąc elementu stosunku prawnego łączącego strony, również te zasady są zależne od woli banku i mogą w każdym momencie ulec zmianie.

Należy zweryfikować czy Państwa umowa określa zasady ustalania kursów walut, czy kredytodawca faktycznie może je kształtować dowolnie. Najczęściej postanowienia umowy odsyłały w tym zakresie do Tabel kursowych banku. Ocena postanowień zawartej przez strony umowy dotyczących indeksowania/denominacji kwoty kredytu musi doprowadzić do wniosku, że postanowienia wprowadzające i opisujące mechanizm indeksacji stanowią niedozwolone postanowienia umowne i jako takie nie wiążą kredytobiorców.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że w aktualnym orzecznictwie sądowym prezentowany jest pogląd, iż klauzule przeliczeniowe zawarte w umowach kredytów indeksowanych lub denominowanych do CHF dotyczą głównych świadczeń stron, jako że określają zobowiązanie banku do wypłaty kredytu oraz zobowiązanie kredytobiorcy do jego spłaty, wobec czego – w sytuacji nieprecyzyjnego określenia tychże świadczeń na skutek eliminacji klauzul niedozwolonych umowę kredytu zawierającą takie postanowienia należy postrzegać jako nieważną.

4. Rejestr klauzul abuzywnych

Weryfikację Państwa umowy może ułatwić prowadzony przez Prezesa Urzędu Konkurencji i Konsumentów Rejestr Klauzul Niedozwolonych. Do rejestru wpisywane były postanowienia umowne uznane za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Obecnie, ze względu na zmianę modelu kontroli abstrakcyjnej postanowień wzorców umowy z sądowej na administracyjno-sądową realizowaną przez Prezesa UOKiK, do rejestru trafiają klauzule tylko w tych sprawach, w których wniesiono pozwy do SOKiK przed 17.04.2016 r. W nowych sprawach rozstrzygnięcia dotyczące stosowania niedozwolonych postanowień wzorców umowy wynikają z decyzji Prezesa UOKiK i publikowane są w bazie decyzji na stronie internetowej Urzędu.

Jeśli w ww. rejestrze znajduje się klauzula niedozwolona odpowiadająca treści klauzulom zawartym w Państwa umowie, sąd jest związany treścią wpisu. Prawomocny wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów o uznaniu postanowień za niedozwolone ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania go do rejestru klauzul niedozwolonych. Zakres mocy wiążącej wyroków SOKiK rozstrzygnęła uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., która przesądziła, że w związku z rozszerzoną prawomocnością orzeczeń SOKiK, skutek materialny rzeczy osądzonej prawomocnych rozstrzygnięć sądu odnośnie wzorca umownego rozciąga się na postępowania indywidualne pomiędzy danym przedsiębiorcą, a każdym konsumentem który zawarł z tym przedsiębiorcą umowę w oparciu o ten sam wzorzec.

Rejestr klauzul niedozwolonych jest dostępny na stronie:
<https://www.rejestr.uokik.gov.pl/>

Rejestr decyzji Prezesa UOKiK dostępny jest na stronie:
https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf

5. Istotny pogląd w sprawie Rzecznika Finansowego lub Prezesa UOKiK

Przed podjęciem decyzji o wystąpieniu do Sądu warto zweryfikować, czy stosowany względem Państwa wzorzec umowny nie był przedmiotem oceny Rzecznika Finansowego lub

Prezesa UOKiK w ramach wyrażenia istotnego poglądu w sprawie. Istotny pogląd to materiał opiniodawczy o charakterze pomocniczym, wydawany przez Rzecznika Finansowego lub Prezesa UOKiK. Choć dla sądu nie jest wiążący, to w uzasadnieniu orzeczenia, sąd powinien ustosunkować się do argumentów w nim przedstawionych. Istotny pogląd zawiera także szerokie uzasadnienie prawne w zakresie zgodności postanowień wzorca umownego z prawem i dobrymi obyczajami w którym przedstawia argumenty i poglądy ważne dla danego sporu, opierając się na określonym stanie faktycznym i prawnym. Może stanowić wzmocnienie argumentacji Państwa stanowiska w sprawie.

Jeśli Państwa sprawa toczy się już przed Sądem, mogą Państwo wystąpić do Rzecznika Finansowego lub Prezesa UOKiK z wnioskiem o wydanie istotnego poglądu w Państwa konkretnej sprawie. Wnioski i procedury związane z wydaniem istotnego poglądu w sprawie dostępne są na stronach Rzecznika Finansowego:

<https://rf.gov.pl/istotne-poglady/i> UOKiK:

https://www.uokik.gov.pl/istotny_pogląd_w_sprawie.php

6. Nieważność

Dyrektywa 93/13 jednoznacznie przewiduje w art. 6 ust. 1, że Państwa Członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków. Zgodnie z wykładnią tego przepisu dokonaną w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości, umowa zawierająca nieuczciwe warunki powinna w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylecia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego (m.in. wyrok w sprawie C-618/10, w sprawie C-488/11).

Trybunał Sprawiedliwości UE, w powoływanym już orzeczeniu w sprawie C-260/18, wskazał, że „Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy.”

Z tego względu istnienie umowy kredytu udzielonego i spłacanego w walucie polskiej, w której stawka procentowa byłaby oparta o wskaźnik LIBOR, który pozostaje integralnie związany z klauzulą walutową i rozliczeniami w walucie obcej, nie jest możliwe. Nie może to jednak prowadzić do wniosku, że niemożliwe jest uznanie klauzul indeksacyjnych za niedozwolone postanowienia umowne. Właściwy wniosek z faktu związania stopy LIBOR z frankiem szwajcarskim jest taki, że po wyeliminowaniu klauzul indeksacyjnych dalsze obowiązywanie umowy (przyjęcie, że jest to umowa ważna) nie jest możliwe.

Również skutkiem uznania za niedozwolone wyłącznie postanowień umownych dotyczących zasad ustalania kursów walut byłaby konieczność ich pominięcia przy ustalaniu treści stosunku prawnego wiążącego konsumenta. Postanowienia takie nie wiązałyby konsumenta. Oznacza to, że nie stanowią elementu treści stosunku prawnego i nie mogą być uwzględniane przy rozpoznawaniu spraw związanych z jego realizacją. W rezultacie konieczne byłoby przyjęcie, że łączący strony stosunek umowny nie przewiduje sposobu zastosowania mechanizmu „indeksacji” (przy założeniu, że sama indeksacja byłaby dopuszczalna). Zawarta pomiędzy stronami umowa stałaby się niewykonalna, nie doprowadziła do ustalenia sposobu ustalania wysokości świadczenia, a zatem byłaby sprzeczna z ustawą. Za sprzeczne z ustawą, w szczególności art. 353¹ KC, należałoby bowiem uznać

takie wykreowane przez strony stosunki prawne, które nie określają wysokości świadczenia. Brak jest przy tym w prawie polskim przepisu mogącego w całości, bez potrzeby konstruowania daleko idącej analogii, zastąpić nieuczciwe warunki umowne związane z ustalaniem kursów walut niezbędnych dla wykonania przeliczeń wynikających z kształtu postanowień dotyczących indeksacji.

Przyczyną wadliwości umów frankowych, prowadzącej do ich nieważności, jest narzucony przez bank sposób ustalania wysokości kwoty podlegającej zwrotowi, a w konsekwencji i wysokości odsetek – a więc głównych świadczeń kredytobiorcy. Ustalenie ich wysokości wiązało się z koniecznością odwołania się do kursów walut ustalanych przez bank w tabeli kursów. Tymczasem ani umowa, ani inne wzorce umowne stanowiące podstawę ustalenia treści łączącego strony stosunku prawnego, nie określały prawidłowo zasad ustalania tych kursów. Tym samym nie uzgodniono podstawowych warunków umowy (tzw. essentialia negotii), a świadczenie objęte umową pozostaje nieokreślone. Świadczenie w łączącym strony stosunku zobowiązaniowym powinno być oznaczone w chwili zawarcia umowy lub nadawać się do oznaczenia w okresie późniejszym. Tym niemniej kryteria, według których nastąpić ma ustalenie świadczenia, powinny być oznaczone już w chwili powstania danego stosunku zobowiązaniowego. Wskazuje się, że pozostawienie jednej ze stron oznaczenia świadczenia jest dopuszczalne, jeżeli ma ona tego dokonać w sposób obiektywny. Gdyby bowiem oznaczenie świadczenia pozostawione zostało jednej ze stron, bez jakichkolwiek ograniczeń w tym zakresie, takie postanowienie umowne – jako sprzeczne z art. 353¹ KC – byłoby nieważne, co pociągałoby zazwyczaj za sobą nieważność całego zobowiązania. W obowiązującej na gruncie prawa polskiego konstrukcji zobowiązania umownego jako stosunku prawnego pomiędzy formalnie równorzędnymi podmiotami nie ma więc miejsca na przyznanie jednej ze stron zobowiązania możliwości jednostronnego, władczego oddziaływania na pozycję drugiej strony, a w szczególności na wysokość świadczenia albo kształt zobowiązania jednej ze stron.

7. Skutki

Biorąc powyższe pod uwagę należy uznać, że takie umowy o kredyty frankowy są wobec braku określenia kwoty kredytu umową nieważną – zgodnie z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy prawo bankowe w zw. z art. 353¹ k.c. Bez określenia bowiem kwoty kredytu nie było również możliwe ustalenie wysokości zobowiązania wzajemnego powodów, a pozwalającego na ustalenie wysokości należnych od nich rat kredytowych. Brak jest przy tym jakichkolwiek możliwości ingerencji w treść umowy, w taki sposób by jej ważność można było zachować. Żaden organ, w tym organy sądowe, na podstawie żadnego przepisu prawa powszechnie obowiązującego nie jest uprawniony do takiej modyfikacji umowy stron. Wręcz obowiązkiem sądu jest prosta eliminacja klauzuli abuzywnej z umowy. Uznanie, że do wypełnienia treścią umowy w miejsce niedozwolonego postanowienia umownego – może mieć zastosowanie art. 56 k.c. i art. 354 k.c. zaprzecza istocie konstrukcji eliminacji nieuczciwego warunku umownego. Gdyby bowiem tak postrzegać rolę art. 56 k.c. i art. 354 k.c. i intencje ustawodawcy związane z ich wprowadzeniem, za pomocą powołanych przepisów można byłoby utrzymać w mocy każde dowolne nieuczciwe postanowienie umowne zastępując je z wykorzystaniem nieostrych kryteriów tym, co w wyniku analizy umowy przez Sąd wydawać się będzie najbardziej uczciwe. Mogłoby to prowadzić do całkowitego wypaczenia instytucji klauzul niedozwolonych (vide: Wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 14 grudnia 2018 r., XII Wydział Cywilny, sygn. akt: XII C 752/18). W konsekwencji nie może budzić wątpliwości nieważności takiej umowy. Bez określenia bowiem kwoty kredytu nie było również możliwe ustalenie wysokości zobowiązania wzajemnego kredytobiorcy a pozwalającego na ustalenie wysokości należnych od niego rat kredytowych (vide: Wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z dnia 17 sierpnia 2018 r., XVI Wydział Cywilny, sygn. akt: XVI C 1964/17) Wskazać także należy, że umowa kształtująca wzajemne zobowiązania stron w sposób nietransparentny, a zarazem godzący

w interes słabszej strony umowy – konsumenta, jest niewątpliwie sprzeczna z zasadami słuszności. (vide: Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 3 lipca 2018 r., III Wydział Cywilny, sygn. akt: III C 1575/16).

Abuzywność postanowień umowy odnoszących się do głównych świadczeń stron implikuje całkowitą nieważność stosunku umownego. W związku z tym na podstawie art. 410 §1 i 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. nieważność umowy powoduje, że świadczenia uiszczone przez powodów w wykonaniu nieważnej umowy – tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych było nienależne i podlega zwrotowi.

Dotychczas sporne było, w jaki sposób następować powinno rozliczenie z tytułu nieważnej umowy kredytowej. Prezentowano bowiem dwa odrębne stanowiska wg tzw. teorii salda i teorii dwóch kondykcji. Sąd najwyższy wypowiedział się za drugą z prezentowanych teorii, czyli teorią dwóch kondykcji polegającą na tym, że zasądzeniu na rzecz kredytobiorcy podlega cała kwota wpłacona dotychczas przez powoda z tytułu zaciągniętego kredytu, czyli równowartość wszystkich rat kapitałowo-odsetkowych. Dopiero na zarzut potrącenia ze strony banku, w rozliczeniu pomiędzy stronami będzie podlegała kwota nienależnie wypłaconego przez bank świadczenia kredytowego.

II. ZAŚWIADCZENIE

Do sporządzenia pozwu konieczne jest wykazanie wysokości roszczenia tj. wartości udzielonego kredytu i dokonanych przez kredytobiorcę spłat, a także poniesionych kosztów. Jeśli nie dysponują Państwo potwierdzeniami dokonanych transakcji, które często miały miejsce wiele lat wcześniej, w każdej chwili mogą Państwo uzyskać z banku kredytodawcy zaświadczenie o przebiegu spłat kredytu.

Wzór wniosku o wydanie zaświadczenia znajdują Państwo Na końcu poradnika. Bank ma ustawowy obowiązek prowadzenia pełnej dokumentacji dotyczącej wykonania umowy kredytowej. Ma także obowiązek udostępniania danych i informacji wynikających z realizacji umowy, na każde żądanie kredytobiorcy.

Warunki niektórych umów kredytowych przewidują dodatkowe opłaty za wydanie zaświadczenia.

III. POZEW

1. Sąd

Co do zasady Sądem właściwym jest sąd miejsca siedziby pozwanego banku. Tym niemniej powództwo o roszczenie wynikające z czynności bankowej przeciwko bankowi, innej jednostce organizacyjnej uprawnionej do wykonywania czynności bankowych lub ich następcom prawnym można wytoczyć przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda tj. kredytobiorcy (art. 37² k.p.c.). Dla spraw o wartości przedmiotu sporu poniżej 75 000 złotych właściwy jest Sąd Rejonowy, przy wartości wyższej niż 75 000 złotych będzie to Sąd Okręgowy. Z uwagi na wysokość udzielanych kredytów, przeważnie właściwy będzie Sąd Okręgowy.

2. Wartość przedmiotu sporu

W zależności od sformułowanych żądań wartość przedmiotu sporu może obejmować wartość nienależnie spełnionego przez powoda świadczenia tj. suma spłaconych rat, kosztów i opłat bankowych. Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego.

3. Żądanie

Kredytobiorca w zależności od konkretnego stanu faktycznego może różnie formułować swoje żądania. W praktyce formułuje się żądanie np. o:

1. ustalenie, że zawarte w umowie nr xxxxx-xxxx-xxxx o z dnia dd-mm-rrrr postanowienia:

- §x ust. xx i xx Części Ogólnej Umowy (COU);
 - §y ust. yy umowy;
 - §z ust. z i z Regulaminu ;
- są abuzywne i nie wiążą powodów;

2. ustalenie, że umowa xxxxx-xxxx-xxxx o z dnia dd-mm-rrrr jest nieważna;

Zgodnie z art. 189 KPC powód może żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli ma w tym interes prawny. Powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może zostać uwzględnione wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda, wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.06.2001 r., II CKN 898/00).

Osoba zainteresowana może dochodzić roszczenia o ustalenie, jeśli nie może uzyskać jakiegokolwiek innej ochrony, w jakikolwiek inny sposób, niż poprzez uzyskanie i przedłożenie wyroku ustalającego istnienie lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego. O istnieniu interesu prawnego w rozumieniu art. 189 KPC decyduje faktyczna, konkretna potrzeba ustalenia. Potrzeba ta zaś niewątpliwie występuje wówczas, kiedy ustalenie prowadzi do definitywnego rozwiązania problemów powoda i chroni jego również na przyszłość przed posunięciami strony przeciwnej. Biorąc pod uwagę fakt, iż umowy kredytów frankowych były zawierane na długi okres kredytowania (przeważnie na okres 30 lat) oraz wobec ustalenia, że w chwili zawarcia umowy i obecnie nie ma realnej możliwości obiektywnego ustalenia kursu waluty, według którego następuje przeliczanie rat, pobieranych regularnie przez pozwaną, należy uznać, że niepewność sytuacji prawnej powodów jest dostatecznie uzasadniona i wymaga wiążącego rozstrzygnięcia. Ustalenie nieważności umowy kredytu zwalnia powodów z obowiązku dalszego uiszczania kolejnych rat kredytu i otwiera drogę do rozliczenia kredytu.

3. zasądzenie od pozwanego DANE KREDYTODAWCY na rzecz powodów DANE KREDYTOBIORCY kwoty [WARTOŚĆ SPEŁNIONEGO ŚWIADCZENIA NIENALEŻNEGO] xxxxx,xx PLN wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia dd-mm-rrrr do dnia zapłaty.

Zgodnie z art. 405 KC w zw. z art. 410 § 1 KC kto spełnił świadczenie nienależne, obowiązany jest do jego zwrotu. Zgodnie zaś z art. 410 § 2 KC świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je

spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, **albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.**

W konsekwencji ustalenia nieważności umowy kredytu powód może domagać się zwrotu świadczenia nienależnie spełnionego w wykonaniu tejże umowy, tj. zwrotu kwot przekazanych pozwanemu Bankowi. Kwota ta może ulec zmianie w toku procesu, w wyniku uiszczenia dalszych rat kredytowych.

Podstawę prawną tak zgłoszonych przez powodów roszczeń stanowią przepisy art. 189 KPC w zw. z art. 58 § 1 KC oraz art. 410 § 1 i 2 KC w zw. z art. 405 KC.

4. Dowody

Niezbędne dowody to przede wszystkim umowa łącząca strony wraz ze wszystkimi aneksami i załącznikami. Ponadto, aby wykazać wysokość roszczenia należy przedłożyć zaświadczenie z banku lub dowody spłaty kredytu.

Jako dowody można powołać istotne poglądy Prezesa UOKiK lub Rzecznika Finansowego odnoszące się do tożsamyh przypadków. Jeśli dana klauzula została wpisana do rejestru klauzul abuzywnych warto powołać jako dowód orzeczenie będące podstawą wpisu do rejestru.

Niezbędny dowodem może być także przesłuchanie kredytobiorców w charakterze strony, w tym w szczególności na okoliczności zawarcia umowy i sposobu prezentacji konkretnej oferty kredytowej – wprowadzenia kredytobiorców w błąd.

5. Przedawnienie

Zobowiązanie do zwrotu świadczenia nienależnego należy do tzw. zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia nie jest z góry oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, wobec czego spełnienie winno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu do wykonania zgodnie z art. 455 KC. Niezwłoczne spełnienie świadczenia pieniężnego w rozumieniu art. 455 KC oznacza z reguły spełnienie go w terminie 14 dni (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.05.1991 r., II CR

623/90; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 20.03.2012 r., I ACa 191/11). W takiej sytuacji za wezwanie do zapłaty (o ile nie było kierowane do powoda wcześniej) należy uznać moment doręczenie pozwanemu odpisu pozwu.

Roszczenia o zwrot świadczenia nienależnego przedawniają się w podstawowym terminie przedawnienia wynoszącym aktualnie 6 lat.

6. Opłaty

Zgodnie z art. 13 a ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w sprawach o roszczenia wynikające z czynności bankowych od strony będącej konsumentem lub osobą fizyczną prowadzącą gospodarstwo rodzinne przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia wynoszącej ponad 20 000 złotych pobiera się opłatę stałą w kwocie 1000 złotych. Poniżej kwoty 20 000 złotych pobiera się opłatę stosunkową ustaloną według wartości przedmiotu sporu wynoszącej:

- 1) do 500 złotych – w kwocie 30 złotych;
- 2) ponad 500 złotych do 1500 złotych – w kwocie 100 złotych;
- 3) ponad 1500 złotych do 4000 złotych – w kwocie 200 złotych;
- 4) ponad 4000 złotych do 7500 złotych – w kwocie 400 złotych;
- 5) ponad 7500 złotych do 10 000 złotych – w kwocie 500 złotych;
- 6) ponad 10 000 złotych do 15 000 złotych – w kwocie 750 złotych;
- 7) ponad 15 000 złotych do 20 000 złotych – w kwocie 1000 złotych.

IV. WZORY

Miejscowość, data

Sąd Rejonowy/Okręgowy w XXXXX,
I Wydział Cywilny
ul.

Powód: Imię i nazwisko, PESEL

Adres do doręczeń: ul., XX-ZZZ.....

Pozwany: Nazwa Banku,

Z siedzibą w, ul., XX-ZZZ....

Wartość przedmiotu sporu: XXXX,XX zł
(słownie: /100 zł)

POZEW

Działając w imieniu własnym wnoszę o:

1. ustalenie, że zawarte w umowie nr XXXX-XXXX-XXXX o kredyt z dnia dd-mm-rrrr roku postanowienia:
 - § X ust. 1 i 2 Części Ogólnej Umowy (COU);
 - § Y ust. 6 Umowy;
 - § Z ust. 2 i 3 Regulaminu;są abuzywne i nie wiążą powoda;
2. ustalenie, że umowa nr XXXX-XXXX-XXXX o kredyt z dnia dd-mm-rrrr roku jest nieważna,
3. zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kwoty XXXXX,XX PLN wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty;
4. przeprowadzenie dowodów z:
 - umowy nr XXXX-XXXX-XXXX o kredyt z dnia dd-mm-rrrr roku wraz z załącznikami;
 - aneksu nr 1 z dnia dd-mm-rrrr;
 - zaświadczenia pozwanej z dnia dd-mm-rrrr;
 - stanowiska Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zawierające istotny pogląd dla sprawy z dd-mm-rrrr roku (znak: XX-XXXX/XXX/RRRR)
 - przesłuchania powoda w charakterze strony;wszystkie na okoliczność wykazania faktu: zawarcia umowy i treści zobowiązań stron, wysokości otrzymanego przez powodów świadczenia, wysokości dokonanych spłat, wysokości poniesionych kosztów, zakresu obowiązku informacyjnego pozwanej, nieważności umowy kredytu, okoliczności zawarcia i realizacji umowy kredytowej, kształtowania obowiązków powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażącego

naruszenia interesów konsumentów, daty wymagalności świadczenia, interesu prawnego powoda.

Ponadto wskazuję, że z uwagi na charakter roszczenia i powszechność stanowiska pozwanej w tego rodzaju sprawach powodowie nie podejmowali prób polubownego rozwiązania sporu. Roszczenie stało się wymagalne z chwilą doręczenia pozwanej odpisu pozwu, na zasadzie wymagalności roszczenia bezterminowego, vide art. 120 §1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

Właściwość Sądu ustalono z uwzględnieniem 37² k.p.c. powództwo o roszczenie wynikające z czynności bankowej przeciwko bankowi, innej jednostce organizacyjnej uprawnionej do wykonywania czynności bankowych lub ich następcom prawnym można wytoczyć przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda.

Wartość przedmiotu sporu stanowi wartość świadczeń spełnionych przez powodów na rzecz pozwanej ustalonych na podstawie zaświadczenia pozwanej z dd-mm-rrrr roku.

UZASADNIENIE

(...)

/-/Podpis powoda

Załączniki:

1. odpis pozwu wraz z załącznikami
2. dowód opłaty od pozwu – 1000 zł
3. umowa nr XXXX-XXXX-XXXX o kredyt z dnia dd-mm-rrrr roku
4. aneks nr 1 z dnia dd-mm-rrrr;
5. zaświadczenia pozwanej z dnia dd-mm-rrrr.;
6. stanowiska Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zawierające istotny pogląd dla sprawy z dd-mm-rrrr roku (znak: XX-XXXX/XXX/RRRR)

Miejscowość, data

Imię i nazwisko kredytobiorcy

PESEL

Adres do doręczeń

Nazwa i adres banku kredytodawcy

Dot.: nazwa, data i numer umowy

WNIOSEK O WYDANIE ZAŚWIADCZENIA

Działając w imieniu własnym, wnoszę o wydanie zaświadczenia obejmującego informacje dotyczące umowy nr: xxxxx-xxxx-xxxx z dnia dd-mm-rrrr roku obejmujące:

1. kwotę udzielonego kredytu wyrażonej w PLN i CHF;
2. sposób i datę udostępnienia transz kredytu i ich wysokości wyrażonej w PLN i CHF;
3. pozostałe koszty związane z kredytem wyrażonych w PLN i CHF, w tym w szczególności informacji o prowizjach, kosztów upomnień, dodatkowych kosztów obsługi kredytu, kwoty ubezpieczenia niskiego wkładu;
4. historię spłaty kredytu z rozróżnieniem spłaty kapitału i odsetek, wyrażonych w PLN i CHF za cały okres kredytowania;
5. kwotę spłaconego kapitału wyrażonej w PLN i CHF;
6. kwotę spłaconych odsetek wyrażonej w PLN i CHF;
7. pozostałą do spłaty kwotę kapitału wyrażonej w PLN i CHF w tym rat wymagalnych i niewymagalnych;
8. pozostałą do spłaty kwotę odsetek wyrażonej w PLN i CHF;
9. zmiany stosowanych tabel kursowych w całym okresie kredytowania;
10. różnice stosowanych kursów walut w całym okresie kredytowania.

Zaświadczenie proszę przesłać na adres wskazany w główce pisma.